

För vem är det i så fall ett framsteg; för de människor som känner sig gynnade av just dessa politiska ingrepp, definitionsmässigt för alla människor eller endast för de politiker som får förverkliga sina drömmar och göra allmän lag av sina ideal?

Det är kanske alltför lättköpt att starkt

kritisera ett ambitiöst försök att skildra en politisk vision av ett bättre samhälle. Men vill man skriva om individualismens, frihetens och marknadens alla inneboende möjligheter och skildra detta som framtidens "projekt", måste man faktiskt vara någorlunda konsekvent.

CARL JOHAN LJUNGBERG:

Maktböcker

"Konsten att tråka ut är att säga allt", brukar det heta. Man påminns om detta inför maktutredningens första bok *Maktbegreppet*.

Olof Petersson (red): **Maktbegreppet**. Carlssons 1987

Maktutredningen tillsattes för två år sedan med uppgift att kartlägga hur maktresurserna i Sverige är fördelade, inte minst i organisationer, näringsliv, offentlig sektor och medier. Under ordföranden Olof Peterssons ledning har arbetet bl a inriktats på regelsystemens roll för demokratin. Väljarna antas med röstsedeln vara med och utforma inte bara en regering utan även den arena där de centrala besluten fattas. För att precisera denna ansats har Petersson bl a anlitat begrepp från den tyske rättsvetaren Hans Kelsen.

Av denna inriktning märks dock ganska litet i *Maktbegreppet*. Trots ambitiösa

rubriker ägnar sig flertalet av bidragsgivarna åt en yvig lek med ord och utdragna referat av tidigare forskning. Läsaren startar nyfiket, men bedövas snart av strömmen av termer, namn och distinktioner. Ger ord som "handlingsmakt", "strukturmakt", "statshänsyn" etc verkligen en fördjupad syn på maktutövningens konst? Man påminns snart om Max Webers reflektion att maktbegreppet är "alltför sociologiskt vagt" för att meningsfullt kunna analyseras.

Särskilt två bidrag i boken skiljer sig från mängden. Temaforskaren Svante Beckman förmedlar i uppsatsen "Sorterad makt" flera subtila och självständiga iakttagelser. Dessa gäller inte minst människors psykologiska kluvenhet inför makt och auktoritet. Att möta naken makt är "upprörande", menar Beckman och pekar på att maktutövning alltid tvingats beslöja sig på olika sätt. Han pekar på de hierarkiska dragens skenbara

upplösning t ex i arbetslivet och på deras ersättande med horisontell pseudokamratlighet.

Stig Strömholm ger i "Makt och rätt — från den juridiska sidan rågången" en idé-historisk exposé av stort intresse. Han menar bland annat att juristernas medverkan i utformningen av maktens institutioner och begrepp blivit alltmer villkorlig och defensiv. Politiker och samhällsvetare har trätt i deras ställe. Strömholm synes även på visst sätt beklaga att rättens naturrättsliga grundval underminerats. Samtidigt framstår han kluven inför de tecken på naturrättslig renässans som framträtt i modern tid.

Jämte boken *Maktbegreppet* har Olof Petersson också givit ut en egen studie, *Maktens metaforer*, där han söker behandla bildspråkets makt över det statsvetenskapliga tänkandet. Det är en ambitiös men tungläst och litet osorterad bok, som därtill innehåller mer än vad titeln ut-säger. Petersson berör frejdigt några centralfrågor i statsläran: samhällets lagbundenhet, innebörden av "institutioner", gränslinjen stat—samhälle m m. Boken har karaktär av en personlig läsning av en vid litteratur på området inför det fortsatta arbetet, och man emotser detta med förväntningar.

Olof Petersson: **Maktens metaforer.**
Carlssons 1987

En debatt har i sommar blossat upp med anledning av maktutredningens två debutvolym. I Sydsvenska Dagbladet har samhällsvetaren Lennart Berntson hävdad, att maktutredningen väsentligen delar den socialdemokratiska regeringens syn på makt. Demokrati tolkas som tanken att folket kan välja vilken typ av makt som skall råda, och "demokratin är liktydig med en oinskränkt, suverän och interventionistisk folk-makt". Berntson menar att denna syn på folkstyret inte stämmer med verkligheten, men väl med socialdemokratins önsknin-gar. De faktiska makt-grupperna utelämnas också ur studiet: "I Maktutredningens upplägning och begreppsvärld existerar ingen industri- och finansaristokrati, inget uppåtsträvande skikt av nyvräkiga konsult- och börshajar, inget socialdemokratiskt-fackligt broderskap med fast grepp om den offentliga sektorns ledande organ och befattningar, inget inom bildnings- och ämbetsvärlden baserat och i deklination statt borgerskap, och allra minst den stora massan 'där nere', över vars huvuden historien alltid har och alltid kommer att formas."

Denna tolkning av utredningens syn-sätt har energiskt bestridits av Olof Petersson, och den är säkert överdriven. Men att utredningen knappast kommer att anlägga något mörkt maktperspektiv à la Ehnmark och Machiavelli står redan på detta stadium klart. 1990 skall arbetet vara avslutat, och då vet vi förhoppningsvis svaret.